

Котловий С. А.

кандидат педагогічних наук, старший викладач

кафедри соціальних технологій,

Житомирський державний університет ім. Івана Франка

ЦІННОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Проблеми, що пов'язані з людськими цінностями, займають одне з провідних місць у дослідженні соціальної детермінації людської поведінки, її саморегуляції та прогнозуванні.

Ціннісні орієнтації становлять складний соціально-психологічний феномен, який визначає спрямованість і зміст активності особистості. Також вони, як зазначає Л. Чаговець, є складовою частиною системи відносин особистості яка зумовлює загальний підхід людини до світу, до самої себе, надаючи при цьому спрямування та значення особистісним позиціям, поведінці та вчинкам [3]. Саме ціннісні орієнтації виступають як ланцюг, що пов'язує різні підходи до системи знань про поведінку людини, як категорія, з якою співвідносяться різні поняття, необхідні сучасній педагогіці при вивченні механізмів регуляції поведінки.

У дослідженні Л. Коберник зазначається, що ціннісні орієнтації є чинником виникнення та подолання конфліктних форм поведінки студентів. Дослідниця зазначає, що невідповідність між бажаними та наявними цінностями призводять до внутрішнього конфлікту особистості, що ззовні проявляється у деструктивній та асоціальній поведінці. За роки незалежності України відбулася значна трансформація системи цінностей молоді, так серед них переважають матеріальні цінності, які дозволяють забезпечити особистісні ціннісні орієнтації, а не духовні. Такі цінності як безкорисливе милосердя та допомога іншим знаходяться на останньому місці [1].

Система особистісних цінностей формується під впливом суспільних. Так, В. Ядов розробив диспозиційну концепцію регуляції соціальної поведінки особистості. Основна ідея цієї концепції полягає в тому, що людина має

складну систему різних диспозиційних утворень, які організовані ієрархічно і регулюють її поведінку і діяльність. Кожен рівень цієї системи містить три компоненти: потребу, яка класифікується з точки зору включення індивіда в різні сфери соціальної діяльності; ситуації, в яких діє індивід і які пов'язані з певними потребами; диспозиційне утворення, що регулює поведінку і діяльність індивіда [4].

Психологи вважають, що особистість формується у процесі соціалізації шляхом засвоєння індивідом соціального досвіду. На особистісному рівні соціалізація пов'язана зі становленням і розвитком «Я»-концепції особистості.

Соціалізація не є механічним відображенням людиною соціального досвіду. Засвоєння цього досвіду має суб'єктивний характер. Однакові ситуації по-різному сприймаються і переживаються різними індивідами, отже, різні особи отримують з об'єктивно однакових ситуацій різний соціальний досвід. Щоб соціальні цінності стали особистісними, необхідне позитивне емоційне ставлення до них, інакше кажучи, вони повинні набути для людини особистісного смислу. За висловлюванням О. Леонтьєва, особистісний смисл — це індивідуалізоване відображення дійсності, виявлення ставлення особистості до об'єктів, заради яких здійснюється діяльність [2].

Формування ціннісних орієнтацій — складний і тривалий процес, що передбачає наукове знання психологічних механізмів, які лежать в основі ціннісних орієнтацій, і умов їхнього розвитку.

Не все те, що для людини важливе і значиме, може бути реалізоване в поведінці. Це залежить від низки обставин і причин суб'єктивного і об'єктивного характеру, від того, чи є для людини якийсь сенс робити той або інший вчинок, прагнути до обраної мети. Зміст і значимість найчастіше виявляються через привабливість предметів, речей і людей, їхню бажаність для людини і емоційно-чуттєве ставлення до них.

Детермінація регуляції поведінки людини залежить: а) від світу, зовнішніх умов, рівня розвитку культури, природних факторів тощо; б) від самої людини, її бажань, цінностей, мотивів й інтересів [3].

Життєва орієнтація формується в залежності від того, носієм яких цінностей є те чи інше коло занять для людини, і якого значення набувають дані цінності в її свідомості.

Таким чином, формування ціннісних орієнтацій сприяє процесу розвитку особистості в цілому. Як один з елементів структури особистості, вони відіграють вирішальну роль у регуляції поведінки, формуванні світогляду, переконань, виборі життєвого шляху. Саме завдяки цінностям особистість відчуває себе цілісно в оточуючому її світі.

Список використаних джерел

1. Коберник Л.О. Динаміка змін ціннісних орієнтацій студентів як чинника виникнення конфліктних форм поведінки / Л.О. Коберник // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія // Щоквартальний науково-практичний журнал – №4. – Харків: НТУ «ХТП». – 2009. – С. 23-28.
2. Леонтьєв Д. А. Методика вивчення ціннісних орієнтацій // Д.А.Леонтьєв. – М.:СМИСЛ. – 1992, –17 с.
3. Чаговець Л. Особливості ціннісних орієнтацій старшокласників / Л.Чаговець // Психологія. – 2009. – №2. С. 11-13.
4. Ядов В. А. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности / В.А. Ядов. – Л.: Наука, 1979. – 264 с.